

Tomáš Parma: Rytíři, dámy a poutníci

Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc, 2020, 431 s., ISBN 978-80-88278-52-8.

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci vydala v letošním roce objevnou publikaci z pera renomovaného církevního historika Tomáše Parmy, nazvanou „Rytíři, dámy a poutníci“, s podtitulem „Dějiny a současnost Rytířského řádu Božího hrobu jeruzalémského a jeho působení v českých zemích“. Kniha se zabývá poměrně pohnutou historií starobylého Rytířského řádu Božího hrobu, který působí v současnosti pod ochranou Svatého stolce a je mezinárodně uznaným rytířským řádem.

Knihu o rozsahu 431 stran dělí autor do sedmi kapitol, koncepčně uzavřených a časově ohraničených. Příhodně začíná v první kapitole legendárními počátky Řádu, přičemž se zabývá i jeho mytickými zakladateli, sv. Jakubem, sv. Helenou a císařem Karlem Velikým, rovněž pak údajným založením Godefroyem z Bouillonu a papežem Alexandrem VI. Kapitulu uzavírá kritický popis současného pohledu řádové historiografie a historického výzkumu na počátky řádu.

Skladba druhé kapitoly je ponorem do obecné historie počátků křížových výprav. Nejenom, že nás autor vhodnou formou seznamuje s prostředím, ve kterém vznikaly duchovní rytířské řády, ale zejména poukazuje na skutečnost, že i v období středověku, ve 12. a 13. století, jsou zaznamenány poutě z českých zemí k Božímu hrobu do Jeruzaléma.

Cesta do Svaté země za rytířským ideálem a vznik rytířstva Božího hrobu jsou obsahem třetí kapitoly. Autor nás zasvěceně provádí územím a funkcí františkánské Kustodie Svaté země, charakterem rytířstva Božího hrobu a rituálem pasování.

Na uvedené informace organicky navazuje obsah čtvrté kapitoly, kde se autor věnuje historii tzv. *františkánského období* rytířstva Božího hrobu. Českému čtenáři se tak přibližuje poměrně málo známé a domácími historiky dosud poněkud opomíjené období 16. až 18. století. Území Svaté země se dostává pod tureckou nadvládu a turecké expanzi jsou vystaveny i státy střední Evropy. Viditelným znakem úcty k Božímu hrobu v českých zemích je budování jeho novověkých kopií. Touto kapitolou autor také jako by symbolicky uzavíral starší řádovou historii. S koncem 18. a počátkem 19. století pak nastupující romantismus spolu

s politickoekonomickými změnami v osmanském Turecku vytvářejí nové impulzy pro rozšíření poutí do Svaté země a pro renesanci ideálů rytířství a rytířských řádů.

Obdobím správy latinských patriarchů jeruzalémských (1847–1949) a činností Řádu Božího hrobu v tomto časovém úseku se zabývá poměrně obsáhlá pátá kapitola. Zde je třeba vyzdvihnout autorův přístup k řešení celé problematiky, neboť do zkoumaného období spadá právě obnovení latinského patriarchátu v Jeruzalémě, jehož význam pro další rozvoj území Svaté země, na který mělo obnovení zásadní vliv, nelze opominout. Rytířské řády v té době procházely velmi složitým vývojem a často se jednalo o jejich existenci vůbec (Maltézský řád). Řád Božího hrobu tehdy prošel reformou Pia XI. a roku 1932 obdržel nová statuta. Opět je třeba ocenit, že i v této kapitole podává autor zasvěcený exkurs o cestách českých poutníků a rytířů do Svaté země na přelomu 19. a 20. století.

Po vzniku Československé republiky v roce 1918 dochází k aktivaci Řádu rytířů Božího hrobu i u nás. Těmito skutečnostmi se zabývá šestá kapitola. V miléniovém roce 1929 vzniká české místodržitelství Řádu a není bez zajímavosti, že prezident Tomáš Garrigue Masaryk byl dekorován řádovým velkokřížem. Nezastupitelnou úlohu měla v období první Československé republiky osobnost JUDr. Jana Jiřího Rückla, a to nejen pro Řád, ale pro život římskokatolické církve vůbec. Nový řádový statut přijatý v roce 1949 přinesl do života řádu významné změny. Bylo to především vytvoření hodnosti velmistra jako hlavy řádu a vznik české magistrální delegace.

Osmá kapitola se zabývá Rytířským řádem Božího hrobu a jeho úkoly v současnosti. Pro čtenáře obecně je objevná tím, že nejenom podává srozumitelnou a čtivou informaci o organizační struktuře Řádu, o jeho členství, ale zejména o řádové spiritualitě a řádovém životě obecně. Čtitelé pomocných věd historických zde najdou zasvěcené informace o řádových insigniích, výstrojní kázni, heraldice, sfragistice a vexilologii. Autor neopomíná ani faleristiku – tedy řádová vyznamenání.

Knihou celkově podává čtivou, širokému čtenářskému okruhu přístupnou, formou informace o historii, osudech a cílech jednoho z nejvýznamnějších rytířských řádů křesťanstva. Cenným přínosem je nejenom pro znalce církevních dějin, ale rovněž pro právní historiky, kteří zde najdou odpovědi na otázky českými právními dějinami poněkud opomíjené. Samostatně je třeba ocenit doprovodné ilustrace a přiložené seznamy literatury. Závěrem je třeba konstatovat, že autorovi se podařilo vynikající a objevné dílo, které velmi dobře zaplňuje mezeru v české historické a církevní literatuře a je hodné následování.